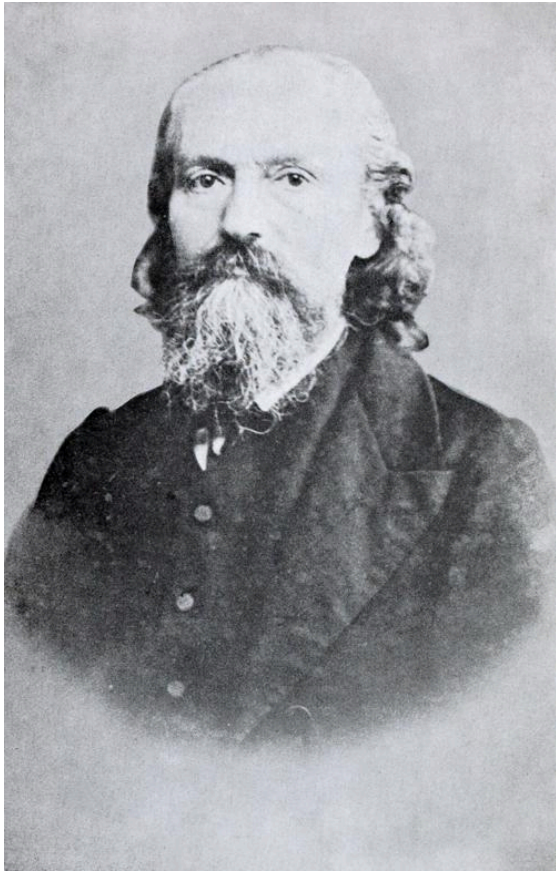

Remonstrantse Gemeente Nieuwkoop
Zondag 23 februari 2025

(Johannes Gijsbertus Bastiaans (1812-1875))

Voorganger: dr. Tjaard Barnard

Muziek: Henk van 't Hoff

Muziek

Welkom en mededelingen

(Gemeente gaat staan)

Aanvangslied 462 (LvdK 1973)

Ontwaak, gij die slaapt, en sta op uit de doôn

LvdK Gezang 462

m: J.G. Bastiaans 1868

t: P. Parson

1. Ont - waak, gij die slaapt, en sta op uit de doôn,
en Chris-tus zal o - ver u lich - ten!
Zo wekt u, zo dringt u als broe-der Gods Zoon,
eer Hij u als rech-ter komt rich - ten.
Ont-waak en sta op, het ge - vaar is zo groot!
Wie kiest, o ver-dwaas - de, voor't le - ven de dood?

2 Ontwaak, gij die slaapt in de zonde, met spoed,
de nacht is zo lang reeds verdwenen!
Het licht der genade, met blijdschap begroet,
heeft de aarde reeds eeuwen beschenen.
En groots is uw roeping en heilig uw taak,
en de uren zijn weinig, ontwaak dan, ontwaak!

3 Sta op uit de doden, o zondaar en leef,
dat Christus ook over u lichte!
Sta op uit de doden, o zondaar, of beef
voor God en het jongste gerichte!
Nog wekt u de Heiland en nog is er raad,
sta op uit de doden, 't is spoedig te laat!

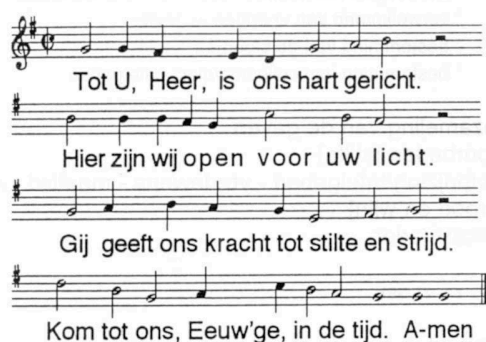
4 Welzalig de vrome, die wandelt in 't licht,
door Christus de doodslaap ontzezen.
Hoe vaak hier de dag voor de duisternis zwicht,
't zal nimmermeer nacht voor hem wezen.
Ontwaak, gij die slaapt en sta op uit de doôn!
Zo spreekt van de hemel uw Heiland, Gods Zoon.

Votum en groet

Onze hulp is in de naam van de Heer
die hemel en aarde gemaakt heeft
die trouw houdt tot in eeuwigheid
en die niet loslaat het werk van zijn handen.

Genade zij u en vrede
van God onze Vader
en van Jezus Christus, de Heer.
Amen.

Antwoordlied

(Gemeente gaat zitten)

Inleiding tot de dienst

Op 16 februari was het precies 150 jaar geleden dat de bekende, negentiende-eeuwse organist en componist Johannes Gijsbertus Bastiaans overleed. Hij is de componist van de melodie bij bekende liederen als *De Heer is mijn herder* en *Beveel gerust uw wegen*.

Naar aanleiding van die herdenking wil ik vanmorgen met u spreken over en zingen uit het werk van Bastiaans.

Bastiaans, geboren in 1812 in Wilp, ontving zijn eerste muzieklessen in Deventer. Later werd hij opgeleid als horlogemaker in Rotterdam. Hij studeerde orgel in Duitsland en daar kreeg hij ook les in compositie van de bekende Felix Mendelsohn Bartholdy. Terug in Nederland werd hij eerst organist in de Zuiderkerk in Amsterdam en daarna op het Grote Orgel in de Grote of Sint Bavokerk in Haarlem.

Bastiaans was in zijn tijd een vernieuwend musicus. Hij introduceerde het werk van Bach in Nederland. Hij was van grote betekenis voor de kerkzang. Hij vond de kerkzang in zijn tijd slecht en ontwikkelde methoden zodat, vanaf de kinderen, er langzamerhand beter gezongen zou worden. Zo componeerde hij ook kinderliedjes als *Tussen Keulen en Parijs ligt de weg naar Rome*.

Hij componeerde veel kerkliederen die hun plek vonden in de toenmalige bundels en waarvan enkele nog steeds bekend zijn. Alle liederen in deze dienst zijn door hem gecomponeerd.

Inleidende bijbellezing Psalm 22: 2-4

[4] God, u bent heilig!

Uw troon staat in de tempel,
daar zingt uw volk voor u.

[5] Onze voorouders hebben op u vertrouwd.
Ze vertrouwden op u, en u bevrijdde hen.

[6] Ze riepen u om hulp, en u redde hen.
Ze vertrouwden op u, en u hebt hen geholpen.

Verootmoediging

Eeuwige God,
Als uw gemeente komen we samen.
Als uw gemeente zijn we niet de eersten die geloven.
We staan in een traditie van mensen die u zochten.
Mensen die op u durfden te vertrouwen.
In alle zorgen en vreugden van het leven zochten zij u.
En u hebt hen gedragen.
Zij spraken hun zorgen voor u uit.
Zij zochten uw weg in het leven.
Wees dan zo ook met ons.
Amen.

Lied 904 Beveel gerust uw wegen

Bijbellezing 2 Kronieken 5: 11-14

Alle priesters die in de tempel waren, uit alle groepen, hadden zich voorbereid op hun heilige taak. Alle zangers uit de stam Levi hadden kleren van fijn wit linnen aangetrokken. Het waren Asaf, Heman, Jedutun, en hun zonen en broers. Ze stonden met harpen en andere muziekinstrumenten klaar aan de oostkant van het altaar. Er stonden ook 120 priesters met trompetten klaar. Toen kwamen de priesters die de kist in de tempel neergezet hadden, weer naar buiten. Meteen werd er op de trompetten geblazen. En de zangers begonnen te zingen om de Heer te danken. Er werd muziek gemaakt met trompetten en andere muziekinstrumenten. En er werd gezongen: 'De Heer is goed. Zijn liefde blijft altijd bestaan.' Op dat moment vulde een wolk de tempel. In die wolk was de Heer aanwezig. Door die wolk konden de priesters hun werk in de tempel niet doen.

Lied 315 Heb dank o God van alle leven

Preek

Op *Facebook*, beste mensen, volg ik een groep van Predikanten en Pastores. Zo'n 2200 collega's delen daar lief en leed van hun vak, vertellen wat hen bezighoudt en zijn op zoek naar goede tips voor de uitoefening van hun ambt. Af en toe kan het er verhit aan toe gaan als relevante en minder relevante wereldproblemen worden besproken. U begrijpt dat de discussie over Gaza vaak uit de hand loopt. En ook de wijze waarop naar het huidige kabinet, met de nadruk op het strengste asielbeleid ook, de tongen in beweging brengt.

Maar soms kom ik allerlei ingewikkeldheden tegen - of eigenlijk dingen die als heel ingewikkeld gezien worden - waarbij ik eigenlijk denk: ach, collega, ga toch eens aan het werk. Verzin zelf eens wat. Val ons hier niet meer lastig.

Dan gaat het vaak over allerlei moderne liturgische fratsen. We hebben een nieuwe vertrouwenspersoon, hoe moeten we die bevestigen. Het meest eenvoudige antwoord, kijk in de kerkorde, het is geen ambt, dus het hoeft niet, is natuurlijk niet populair.

Zo verbaasde ik me laatst over een jammerklacht van een verdrietige collega. Er bleek een website te zijn waarop lijsten te vinden zijn van kerkelijke gezangen uit een brede

verscheidenheid van bundels met daarbij een lijst bijbelteksten. Je voert een bijbeltekst in en de liederen, zelfs uit de meest obscure bundels, komen boven.

Eerlijk gezegd heb ik daar niet zoveel mee. Naar mijn beleving is het vaak zo, dat die liederen die heel precies voor één bijbeltekst geschreven zijn, best aardig zijn, maar over het algemeen volstrekt onzingbaar. Vaak een onhandige melodie en in elk geval iets dat zelden of nooit gezongen wordt, want zo vaak wordt er niet over juist die ene tekst gepreikt...

Ik zag voor me hoe zo'n kerkdienst gaat. De collega heeft een obscuur bijbelverhaal uitgekozen en vindt een nog obscuurder lied. De organist vervloekt de predikant en de gemeente waant zich op zangles. Het wordt weer een gevecht om door het lied heen te komen en na afloop vraagt iedereen zich af: wat hebben we nu eigenlijk gezongen?

U begrijpt, ik chargeer. Maar wellicht heeft u dit ook weleens meegemaakt. Of denkt u dat vandaag, bij al die oubollige liederen...

Zelf heb ik een hekel aan onbekende liederen. Ik ben nog nooit op zangles geweest en was van plan dat zo te houden. Ik ben een enorme liefhebber van zingbare liederen die in de loop der tijden gerijpt zijn. Bij bekende liederen kan de gemeente lekker meezingen. Eigenlijk is in mijn beleving een dienst pas gelukt, wanneer gemeenteleden de kerk verlaten, terwijl ze het slotlied nog neuriën.

Voor vandaag, zo vertelde ik al, heb ik mijn toevlucht genomen tot een negentiende-eeuwse dichter. In zijn tijd was hij zeer geliefd. In de Vervolgbundel van de Evangelische Bundel, het liedboek in de Hervormde Kerk ongeveer in het midden van de negentiende eeuw, stonden tientallen liederen. Per nieuwe bundel werden dat er steeds minder. De geschiedenis filtert uit, om het zomaar eens te zeggen. Zo waren sinds de negentiende eeuw liederen van Adriaan Valerius, u weet wel: *gelukkig is het land en wilt heden nu treden* in veel bundels opgenomen. In de bundel 1973 stonden er nog een paar en in onze nieuwe bundel uit 2013 is hij helemaal verdwenen.

Zelf ben ik benieuwd wat op termijn - als er dan nog een kerk is - het lot zal zijn van alle liederen van Huub Oosterhuis die nu zo geliefd zijn...

Maar terug naar Bastiaans. Het opvallende van veel van zijn liederen is dat het buitengewoon goed zingbare liederen zijn. Ze liggen goed in het gehoor en ze zingen zo weg. Dat hoop ik tenminste maar, want wellicht ziet u dat vandaag heel anders.

Maar hoe je het ook wendt of keert, dit soort liederen, met een boeiende combinatie van goede tekst en zingbare melodie raakt heel snel ingeslepen in het hoofd van de mensen. Het zijn liederen die vaak gezongen zijn, nog zeer geliefd bij uitvaarten. Ze roepen een emotie op die meer is dan de optelsom van tekst en melodie. Het is bijna alsof die liederen ons als vanzelf naar een hoger niveau tillen. Als ik het vroom zeg: ze stellen het goddelijke present.

Ik las daarnet dat mooie verhaal uit het bijbelboek Kronieken. Koning Salomo mocht de nieuwe tempel bouwen. Zijn vader David had te veel bloed aan zijn handen en had het net wat te gek gemaakt in het leven. Maar Salomo mocht de nieuwe woning voor God

onder de mensen maken. Niet meer een rondtrekkend bestaan voor de Heer in wat vroeger de tent der samenkomst was, maar een werkelijke tempel.

We lazen de beschrijving van het ritueel van de inwijding. En het meest opvallende vind ik daarin de rol van de muziek. Het is alsof de muziek, de liturgie, God present stelt. Na al het muzikale geweld komt God letterlijk de tempel binnen.

Het is, zoals het gezegd wordt in de psalm, God troont op de lofzangen van Israël.

Nu zijn wij drieduizend jaar later wat vrijzinniger geworden dan toen. Wij zien God niet meer als een wolk die letterlijk ergens woont. In de vrijzinnige traditie van de Remonstrantse Broederschap waar ik in sta, zeggen we het eerlijk. Wij weten niet eens of God bestaat. We zijn immers een soort religieuze agnosten. Dat wil zeggen, we even toe dat we het niet zeker weten, maar we hebben wel degelijk een religieus gevoel. We willen het godsdienstige niet loslaten.

Maar ook voor vrijzinnigen werkt - denk ik - hetzelfde mechanisme. Bekende muziek, religieuze liederen, ze trekken ons naar een sfeer waarin het goddelijke kan gebeuren. Als de bekende kerstliederen niet klinken, wil het maar geen kerst worden op kerstavond. Al laat je de mooiste, nieuwe liederen zingen.

Vanuit dit perspectief vind ik het altijd jammer als mooie liederen verdwijnen. Het is veel moeilijker om een nieuwe kaskraker te vinden in het kerkelijk erf, dan een oude te behouden.

Dat is niet puur conservatisme, maar een eenvoudige constatering hoe rituelen werken. Een ritueel werkt door vertrouwdeheid, door herhaling. Als een bepaalde handeling, een bepaald soort muziek en een herkenbaar lied altijd klinken, ontstaat vanzelf die sfeer die je zoekt.

Het bidden van het Onze Vader gaat lang niet alleen om de tekst. Het gaat er ook om, dat je het op jonge leeftijd hebt geleerd, dat het week in week uit in de kerkdienst wordt gebeden. Dat het klinkt op belangrijke momenten in het leven, tot aan het graf toe. Daarom is het ook zo onhandig om elke keer als er een nieuwe bijbelvertaling is, je af te vragen of je de nieuwe tekst zou moeten invoeren. Hoe mooi zo'n vertaling ook is, hoe treffend ook als weergave van wat er in het Grieks staat, het doet geen recht aan wat het bidden van zo'n gebed echt is: een ijzersterk ritueel.

Als ik het lied *De Heer is mijn herder zing*, ben ik weer terug op de lagere school waar we dat leerde. Dan voel ik mij verbonden met mijn jeugd, waarin mijn ouders - hoe vrijzinnig ze ook waren - graag luisterden naar De Muzikale Fruitmand. Dan denk ik aan al die uitvaarten waar we het zongen. Dan zie ik gemeenteleden voor me, die in tranen zijn als we het weer eens zingen, omdat ook zij die verbinding voelen. Dan wordt het waar, wat we zingen.

Als ik het lied *Beveel gerust uw wegen* laat zingen, zie ik een gemeentelid voor me. Hij is al jaren geleden overleden. Een grote, rijzige man, die de zeevaartschool had gevolgd. Die gevaren had, totdat het huwelijk hem aan de wal hield, die bij zijn uitvaart dit lied liet zingen. Waarschijnlijk omdat zijn geloof hem over vele, al dan niet ruwe zeeën, letterlijk of figuurlijk, had geleid.

Ik wil afsluiten met enige woorden over het openingslied dat we zongen. ‘Ontwaak, gij die slaap en sta op uit de doôn’. Het is geschreven door de negentiende-eeuwse predikant Petro Parson.

Ik vind het eigenlijk heel treffend. Een tijdgenoot besprak de verzen van deze predikant eens als volgt: ‘De versjes van Ds. Parson zijn meestal vloeiend en ademen een opgeruimde, godsdienstigen aard’. Dat is wat ik zo aardig vind aan dit lied.

Het lied bezingt de oproep tot bekering die uit de aard der zaak een serieuze kwestie is. Bekeer je voor het te laat is. Het oordeel is op handen en zorg dat je dan niet aan de verkeerde kant staat. Op zich een thema dat voor moderne mensen altijd wat moeilijk is. Maar toch vind ik dit lied heel goed te verteren. Juist om de luchtigheid en ook de opgeruimdheid waarmee het allemaal aan de orde wordt gesteld. Ik herken de blijmoedigheid van het geloof, tussen alle serieuze vermaningen door.

Neem alleen al in het eerste vers de regel: ‘zo wekt u, zo dringt u als broeder Gods zoon’. De versterking van ‘eerst wekken’ en dan ‘dringen’. En de nadruk ligt niet op Gods zoon, maar Hij doet dat als broeder. Iets dergelijks geldt ook voor de laatste regel van dit vers: ‘Wie kiest, o verdwaasde, voor ’t leven de dood?’

Allerlei flarden van gedachten komen bij mij op wanneer ik deze regel lees. Allereerst het woord van Mozes uit zijn toespraak in Deuteronomium 30. De aansporing: ‘kies dan het leven, opdat gij leeft’. De keuze ligt voor je, zo zegt Mozes, waarom zou je dan iets anders kiezen. Het ligt zo voor de hand.

Ik rond af. Misschien is dat wat ik zo mooi vind aan deze liederen en waarom ik ze u zo graag aanbeveel. Waar we tegenwoordig het geloof zo problematiseren, kun je het ook gewoonweg uitzingen. Misschien komt het dan wel het beste binnen. Amen.

Stilte

Muziek

Lied 23b De Heer is mijn herder

**Voorbeden en stil gebed, afgesloten met
gezamenlijk gebeden ‘Onze Vader (oec. versie)’**

Eeuwige God,

In stilte en in zang, in woorden en woordeloze gedachten komen wij tot u.

In ons is er iets dat naar u verlangt. Dat zoekt naar de zin van ons bestaan. Dat aansluiting zoekt bij die talloos velen, die door u gedragen werden.

Ons leven is niet altijd gemakkelijk. Zorgen en verdriet liggen op de loer. Ziekte en dood zijn nabij. Rouw houdt ons vast. Geef het ons om elkaar te dragen als we het moeilijk hebben, om al is het af en toe te voelen, dat u bij ons bent.

Blijf ons inspireren in ons leven. Geef ons een open blik op de wereld. Laat ons openstaan voor uw roeping.

In de stilte willen we u bidden. In de stilte spreken we voor u uit wat ons bezighoudt. In de stilte bidden we voor de mensen om ons heen en voor onszelf. Luister naar ons, als we bidden in de stilte.

[...]

Onze Vader die in de hemel zijt,
Uw naam worde geheiligd;
Uw Koninkrijk kome;
Uw wil geschiede op aarde zoals in de hemel.
Geef ons heden ons dagelijks brood;
En vergeef ons onze schulden,
Zoals ook wij onze schuldenaars vergeven;
En leid ons niet in verzoeking,
Maar verlos ons van de boze.
Want van U is het Koninkrijk
En de kracht en de heerlijkheid
In eeuwigheid.
Amen.

(Gemeente gaat staan)

Slotlied 799: 1, 2, 4, 5 en 6
Kom, kinderen niet dralen

Uitzending en zegen

Bevestigen wij dan ons geloof in een leven van liefde
aanvaarden wij onze verantwoordelijkheid voor onze geloofsgemeenschappen,
haar taak in deze wereld, met haar noden
en gaan we dan van hier naar ons huis en onze levensopdracht
onder Gods zegen.

De Heer zegene en Hij behoede u.
De Heer doe zijn aangezicht over u lichten en zij u genadig.
De Heer verheffe zijn aangezicht over u en geve u vrede.
g. Amen

Muziek